

אפרת מישורי | יש לנומשו לגיד

(דברים לרגל קבלת פרס עמיחי 2017)

לנומשו

(שיר מתוך הספר הראשון, "יש לנומשו לגיד")

אנחנו ממריאים ליושר,

אנחנו ממריאים ליושר,

למרות השדה העקום אנחנו

ממריאים ליושר

ויש לנו משהו לגיד

ויש – לנומשו לגיד

ויש – לנומשו

להגיד לך:

אנחנו ממריאים לאושר,

אנחנו ממריאים לאושר,

למרות השדה העצוב אנחנו

ממריאים לאושר

ויש לנו משהו לגיד

ויש – לנושו לגיד

ויש – לנומשו

להגיד לך:

לנומשו חולה,

לנומשו לא מרגיש טוב,

לנומשו חולה מאוד ועוד

מעט מזה

לנומשו ימות. אנחנו –

נמשיך בחושך, אנחנו

נמשיך בחושך,

למרות השדה המואר אנחנו

נמשיך בחושך

ויש לנו משהו לגיד

ויש – לנומשו לגיד

ויש – לנומשו
להגיד
לך:
לנומשו נולד מזמן,
לנומשו נולד בלי שם,
לנומשו נולד בצלם
גוף שלא נושם. אנחנו שואפים
לאושר, אנחנו שואפים לאושר,
בזכות השדה העצוב אנחנו
שואפים לאושר
ויש לנו משהו לגיד,
ויש – לנומשו לגיד,
ויש – לנומשו
להגיד
לך:
לנומשו היה כאן,
לנומשו אמת,
לנומשו חי
ועוד הוא מת.

**

[...] הזכייה בפרס עמיחי היא גם סגירת מעגל עבורי.

עמיחי - יחד עם חיים גורי, ארז ביטון ופרופ' חיה שחם – היה זה, שלפני 26 שנה, בדיוק מחצית מגילי היום - העניק לי את פרס רון אדלר לספר הביכורים שלי. הייתי שרויה אז בעילום שם מוחלט מה שנקרא, כלומר משוררת אנונימית, ששלחה כתב יד בשם "יש לנומשו לגיד" לתחרות, כך שאם חושבים על זה, עמיחי בעצם מעורב לבלי הפרד בחתימת הלידה של הספר הראשון שלי ובצאתו לאור.

סגירת המעגל המרגשת הזו פותחת אותי למעגל חדש - היא מתרחשת הרגע, כאן, לפניכם, ותודה שבאתם-באתן לחלוק איתי רגע מלא ויקר: ספר שיריי השביעי - Thinkerbell - סיפור בהמשכים של משוררת בהפסקות, זכה בפרס עמיחי לשנת 2017, שלשמו התכנסנו כאן.

אחד מידידי המשוררים, אליעז כהן, בירך אותי במייל על הזכייה. הוא כתב לי, שלפי היכרותו עם עמיחי, עמיחי היה גאה בבחירה בי ואוהב אותה. אני חייבת להגיד, דווקא עם להצטנע (-:):

שבמקרה הזה אני חושבת שידידי המשורר צודק. צר לי שאני אומרת כל כך מעט על ספר כל כך מרובה פנים, אבל אני שוב אעשה את החיבור ביני לבין עמיחי: עמיחי חשף פעם בראיון, שהשאייר עלי רושם עז, איך הוא כותב. לדבריו, הוא היה רושם משפטים קצרים על פתקאות וכשהתיישב לכתוב פתאום, בערימת הפתקאות, הייתה נמצאת לפתקה פתקה אחרת, פתקה אחות, שנצמדה אליה, וכך הלאה עד לרגע בו נולד השיר.

הספר שלי - תינקרבל - כשמו כן הוא: סיפור בהמשכים של משוררת בהפסקות. הספר הזה הוא ספר שכולו עשוי פתקאות על פתקאות. תינקרבל, פעמון חושב - ותחשבו לא רק על הפיה טינקרבל ב-טי, אלא על "פעמון חושב" ועל זה שהמלה פעמון נגזרת מפעם ומפעמה - הוא ספר שמורכב מ-120 פרגמנטים קצרים, ממוספרים, שמתומרנים למסכת, שנאלצת להופיע באופן לינארי בתוך מבנה של ספר.

"שיר הוא מכשיר עם אחריות לשנייה" כתוב באחד הפרגמנטים של הספר. ואני אגיד משהו: משפטים שנכתבים בפתקאות אינם משפטים סתם, הם הבלחות, מכות ברק שנצברו בזיכרון, קעקועי בזק, שהרף העין שבו נהגו אינו מעיד על חוסר עומק, אלא דווקא על משהו מרוכז, דחוס, ומהותי מאוד, אולי איזה סוף, או רגע דרמטי, של תהליך מסקני, של הבנה, כמו זנב של שממית שאוצר בתוכו את ידיעת הגוף השלם, ויכול לעמוד לבדו ולהדהד בתוך מרחב הנייר בלי להצטרך למלא את כולו. 'תינקרבל' נולד איפה מן המחשבה שיש צורך לכתוב ספר שמספק מבנה מכיל למשפטים הבודדים האלה, ספר שמעניק להם אוטונומיה, בלי להצטרך לשלם את המס לאיזושהי תבנית של 'השיר הנכון, השלם' ולחכות בחשכת המגירה עד לרגע שבו ימצא להן משלים, שיגאל אותן.

בשירה, כמו במוזיקה, הרווחים בין תו לתו ובין מלה למלה, חשובים לא פחות מין התווים עצמם. בספר הזה הפכתי ממשוררת למנהלת רווחים (ועכשיו אולי גם כלכליים :-). כלומר, הבאתי למלוא המיצוי ותשומת הלב את החללים בין המלים: הפכתי את מרחב הדף לכן ציור, ואת החלל הריק בין המלים, לחלל פעיל, שמשתתף בייצור המשמעות. במקום לחכות שכל הקפסולות הבודדות יצטרפו לשיר - פשוט הנחתי אותן, כל אחת בעמוד משלה - כל אחת בחדר משלה, אם תרצו - זו לצד זו, וזו אחר זו, ושיחקתי איתן זו לצד זו, וזו אחר זו, עד שנוצר הספר השלם, ונמצאה הצורה שהעניקה בית לכל הקולות חסרי הבית הללו.

במקום על "שיר" תינקרבל הולך על מה שאני קוראת לו "יחידת מובן". כל טקסט ממוספר ברצף הזה הוא יחידת מובן. גם אם הספר לא מספק מופע רגיל של ספר שירה קלאסי, של שיר-בודד-עם-כותרת ועוד שיר-בודד עם כותרת, הרי שכל כולו עשוי במחשבה על שירה. בספר הזה מתחתי את האמצעים שעומדים לרשות השירה עד קצה גבול יכולתם. נתתי למלים לדבר, אבל הפעלתי את סימני ההיכר המשניים שלהן - קול, נראות, רווחים, צורה בגדול - והפכתי אותם משחקני ספסל, לשחקנים שווי ערך ביצירת המשמעות. אם נחזור לפתקאות של עמיחי, הרי שהספר הזה מנסה להעניק לפתקה, פריים משלה, דקה דומייה משלה, נוכחות משלה, אמירה משלה, עצירה משלה, רגע לפני שהיא נשטפת לתוך מערכת השיח הכללית ונסחפת בזרם המשפטים שלפניה ואחריה.

[...]

ב"פתוח סגור פתוח" עמיחי כותב:
מצבות מדברות, מלים חולפות, מלים נשכחות,
שפתים שאמרו אותן הפכו עפר,
שפות מתות כבני אדם,
שפות אחרות קמות לתחיה,
אלים בשמים משתנים, אלים מתחלפים,
התפילות נשארות לעד
(יהודה עמיחי, "פתוח סגור פתוח")

פול ולרי אמר שהשירה היא "הקול נושא האידיאות". הייתי אומרת שהשירה היא הקול נושא התפילות. השירה במהותה היא תפילה: היא תנועה ומחווה ועמדה בעולם, לפני שהיא פעולה של כתיבה. שיר עשוי ממלים, אבל הוא מתחיל בתפילה, את הפתקים ברחבת הכותל אפשר לטאטא אבל את התפילות שגרמו לכתבתם אי אפשר למחוק. הן מרחפות בהיכל הקולות נושאי התפילות ומי שיישא אותן יפתח אותן מעצם נשיאתו.

אז בשם זו שזכתה לקבל פרס על שם הכוהן הגדול של התפילות המודרניות, יהודה עמיחי, אני רוצה להודות, קודם כל, לשופטים שבחרו בי ומצאו את הספר שלי ראוי ליו"ר ועדת השופטים אבנר הולצמן,

לשופטים ציפי גון גרוס וסמי ברדוגו, ולפרופ' דן לאור יושב ראש ועד הנאמנים. תודה גדולה לאורי אליס, ראש המחלקה לספרות במשרד התרבות, תודה למשרד התרבות והספורט ועיריית ירושלים, וכמובן לחנה עמיחי. פרס הוא הון סימבולי, אות להערכה, אבל כל נשכח שמדובר גם בסכום כספי, שמאפשר נשימה וחופש יצירה.

תודה ענקית לפרופסור עוזי שביט, עורך ראשי ומנכ"ל הוצאת הקיבוץ המאוחד, שהייתה לי לבית חם במהלך כל שנות כתיבתי. עוזי שביט הוא איש יקר שלווה אותי לאורך השנים, שנתן אמון בספרי ושהוציא אותם לאור. אם תרצו לראות אותו מונצח בתפקידו האותנטי לצידה של יבגניה דודינה, בסרט הפיצ'ר הראשון שלי "מות המשוררת", שיוקרן בסינמטק במרץ הקרוב - אתם מוזמנים.

בהזדמנות זאת אני רוצה להודות גם לטל מולכו, מזכירתו על הליווי הלבבי והמקצועי שלה. שניהם לא כאן אתנו היום, אבל ברכת הדרך שקיבלתי מהם, גורמת לי להרגיש שהם כאן איתי.

תודה לד"ר גלעד מאירי ונועה שקארגי ממקום לשירה, תודה לכל הנפשות הפועלות, שהיו מעורבות בספר הזה, כלומר בחיי, בעת כתיבתו.

תודה לאבי, יצחק צדקה, הבלשן ד"ר יצחק צדקה, בן ה-94 היום, מבוגר רק בשנה מעמיחי. ולאמי, רינה צדקה, מורה לספרות ומחברת מקראות ומדריכים למורה לספרות, בת ה-80.

תודה עמוקה, מיני ים, לנמרוד מישורי, הבן האהוב שלי, בן ה-27, שיושב כאן אתנו ואני מקווה שהוא גאה בי. תודה לך נמרודי, בן יקר, שבאת אל חיי ונתת לי צ'אנס, חוזר, להיות אימא שלך.

ואפרופו קולות שהם תפילות ותפילות שהם שירים, אני רוצה לסיים בהקראה של שיר מתוך תינקרבל. זה השיר היחיד הארוך בספר, שנמצא על גב העטיפה, כמין מבוא חיצוני לספר כולו.

(השיר על דש העטיפה של *THINKERBELL*)

בא קול ומצהיר: אני כאן

בא עוד קול ומצהיר: אני כאן

אני מקשיבה ורושמת.

אני מקשיבה ורושמת.

דיבור הוא צורה של קשב.

ספר הוא אוזן הפוכה.

אני מקשיבה ורושמת.

אני מקשיבה ורושמת:

טינקרבל כל כך קטנה

עד שאינה

יכולה להכיל

אלא רגש אחד בכל פעם.

מקהלת קולות:

מקרים שעלולים להצטרף,

צירופים שעלולים לקרות.

נחיתות רכות, עקבות ללא צעדים,

זנבות מנותקים של גופי שחמקו.

עלילות חיים שהתנדפו.

סיכומי ביניים סופיים.

אני מקשיבה ורושמת.

אני מקשיבה ורושמת.

30.10.2017

אפרת מישורי, מתוך דברים שנאמרו בטקס לרגל זכייה בפרס עמיחי 2017